
ŠIROKO POZNAVANJE IN GLOBOKO OBČUTENJE LITERATURE KOT NAČIN ŽIVLJENJA

Ireno Novak Popov poznam že pol stoletja. Občasna študentska družjenja so prerasla v prijateljstvo mladih družin s podobno starimi otroki, občasne izlete, novoletna praznovanja, plodne pogovore. Takrat sva že bili asistentki, čedalje bolj vpeti v raziskovalne začetke in stiske negotove kariere. Zaradi naraščajočih obveznosti se je tako skrčil čas za prosti čas, najino druženje pa je postopoma dobivalo novo kvaliteto medsebojnega strokovnega oplajanja in sodelovanja. Mirno lahko rečem, da mi je bilo slednje (in mi je še) pomemben vir znanja, obenem pa zgled raziskovalne temeljitosti in visokih kriterijev pri obravnavanju, razvrščanju in vrednotenju literature.

Najino sodelovanje je bilo najtesnejše pri obsežnem, pravkar zaključenem, dobri dve desetletji trajajočem projektu oblikovanja srednješolskih antologijskih beril *Branja I–4*. V njem je bila kot članica obsežnega avtorskega tima zadolžena za oblikovanje poglavij o slovenski poeziji druge polovice 20. in 21. stoletja. V pogovorih o izboru avtorjev in besedil je kazala svoje obsežno poznavanje literarnega sistema slovenske (in tuje) poezije, opusa vsakega avtorja posebej in prepričljiva merila vrednotenja posameznih besedil. S pretanjenim posluhom in vedenjem o poeziji si je z leti nabrala zelo obsežen repertoar kakovostnih pesnic in pesnikov, ki bi vsi zaslužili, da se z njimi seznanjajo mladi rodovi. Vendar je bila Irena s svojo fleksibilnostjo sposobna in pripravljena svoje znanje omejiti tudi v okvire učbeniškega koncepta. Čeprav se je zaradi tega s težkim srcem, a vendar s čutom za končni izid morala opovedati marsikateremu avtorju in besedilu ter obdržati le najbolj reprezentativne

predstavnik dobe ali poetike, a hkrati tiste, ki naj bi bili za mlade bralce najbolj povedni. Pri tem ji je brez dvoma pomagala tudi lastna izkušnja urednice tridelne *Antologije slovenskih pesnic*. Kot je zapisala v spremni besedi k tretjemu zvezku antologije (*Vzvrtni in sklepni pogled* 2007: 7): »Vsak urednik antologije obžaluje nujnost omejenega izbora ...« Dilemam izbiralca besedil, segajočim od nihanj med trdnostjo in izmuzljivostjo kanonizacije in kanona, selekcije časovno najbližjih avtorjev in besedil, večperspektivnosti njihovih pesniških sporočil, uporabe modelov periodizacije itn., tj. dilem, ki so še dodatno zapletene spričo praktičnih restrikcij šolske antologije, se je posvetila v članku *Odprta vprašanja kanona in poučevanja*:

Dejansko izbiranje je moralo korenito omejiti ljubiteljeve želje in se osredotočiti na tisto, kar mora ostati. Zato sem bila prisiljena v večkratno krčenje tako števila avtorjev kot besedil oziroma zbirk. Izbor pa je kljub temu hotel predstaviti razvojne faze in po možnosti glavne značilnosti avtorjevega opusa. (*Novi sprehodi po slovenski poeziji* 2014: 54.)

Poleg te omejevalne zahteve se je Irena Novak Popov pri sestavljanju svojega dela učbenika znašla še pred izraziteje didaktičnimi izzivi, kot pravi npr.: »Najtežji del je izdelati didaktični instrumentarij, ki bo prilagojen ciljem in smotrom pouka književnosti ...« (prav tam: 53). Razmislek o tem, kako predstaviti (sodobno) poezijo mlajšim generacijam, pa sklene s trpko ugotovitvijo o omejeni moči literature in njenih posrednikih, ki je daleč od vzvišenih pavšalnih kritik, da je za nezanimanje sodobnih generacij učečih za literaturo kriva šola:

Kako bo z vrednostjo književnega kulturnega kapitala v prihodnosti, pa je problem, ki presega zgolj šolo kot institucijo. Tudi v svoji predavateljski praksi na univerzi opažam, da niti književna kvaliteta niti strategije posredovanja ne zagotavljajo trajnega interesa in veselja do branja, ki naj bi bil presežek umetnih pedagoških situacij. (Prav tam: 57.)

Delo pri *Branjih* je Irena opravila odlično. K temu je nemalo pripomoglo dejstvo, da je dobra strokovnjakinja, ki je znala z občutkom uporabiti svoje siceršnje pedagoške in predavateljske izkušnje. Njena predavanja, referate na strokovnih srečanjih in druge javne nastope so vedno zaznamovale poglobljene, prepričljive in razumljive razlage, v katerih so se teoretska podkovanost, znanje o tekstu in kontekstu ter terminološka preciznost stapljale z odmerjeno in poglobljeno miselno in govorno artikulacijo ter s smislom za analizo in sintezo.

Poznavanje literature, ki ga je izkazovala v pisnih in govornih predstavitvah, iz katerih je bilo videti, da pozna prav vse delo obravnavanih avtorjev in zna iz njega izluščiti bistvene idejno tematske in oblikovne poudarke ter razvojne premike, me je pogosto navdajalo z vprašanjem, kdaj utegne vse to prebrati, in to ne le z znanstveno zavzetostjo, ampak tudi z osebnim doživetjem in angažmajem. To žlahtno intuitivno občutenje poezije je gotovo tudi tisto, kar je poseben presežek v njeni raziskovalni uspešnosti. Prav tako kot prepričljivo kritično vrednotenje, ki ga izreka šele kot posledico neverjetne bralne izkušnje:

Branje je dinamična izkušnja odpiranja drugemu, spoznavajočega dialogiziranja, začudenja, oporekanja in prisvajanja, pri kateri je udeležena čustvena, domišljajska, intelektualna, etična in duhovna odzivnost, in šele kontinuirana interakcija z mnogimi različnimi opusi more kulminirati v prepoznavanju zares izvirnih in inovativnih del. (*Vzratni in sklepni pogled* 2007: 6).

Vse te lastnosti strokovnega dela Irene Novak Popov ji priznavajo tudi pesniški in kritiški kolegi. Na misel mi prihajata dve oznaki, ki jima v celoti pritrujem. Kot literarni dosežek leta 2007 je njeno antologijo slovenskih pesnic uvrstil v prednovoletni izbor kulturnih dogodkov naš skupni prijatelj in kolega Peter Kolšek:

Dr. Irena Novak Popov je opravila zelo veliko delo (tudi s kratkimi biografsko-literarnimi oznakami): popravila je zgodovinsko krivico, ki je bila storjena slovenskim pesnicam, s tem pa poskrbela za inavguracijo normalnega položaja, po katerem slovenske poezije ne bo več treba deliti na žensko in moško. (*Kultura/Inventura. Delo*, 29. december 2007.)

In zdi se, da je splošno veljavno bistvo njenega dela strnil v recenziji k *Novim sprehodom po slovenski poeziji* (2014) Boris A. Novak:

S predano izkušnjo bralke in raziskovalke sintetizira novo sveže branje že uveljavljenih avtorjev in avtoric z radovednim interesom za tiste mlajše avtorice in avtorje, ki z njenimi analizami pridobivajo prave in pionirske literarnozgodovinske opredelitve. (349)

Raziskovanje, ukvarjanje z literaturo za Ireno nima odmerjenega delovnega časa, ampak posveča literaturi dneve in mnoge noči. Družina, njena vzporedna ljubezen, je to razumela in sprejela. Njeni člani so skupaj z Ireno in njenimi strastmi, med katere sodi tudi zavzeto zanimanje za druge umetnosti, katerih poglobljeno spremljanje ji omogoča inteligen ten transfer razčlenjevalnega aparata s področja literature, rasli in doslej zrasli v družino treh generacij. Ireni lahko le želim in privoščim, da bi videla rasti tudi četrto in tudi njo »okužila« s svojim znanjem in senzibilnostjo za vsakršne vibracije umetnosti kot načina življenja.

Boža Krakar Vogel